

GAZETA

MAZILILOR ȘI RĂZEȘILOR

BUCOVINENI.

Apare de două ori pe lună.

Abonamentul în țară :		Abonamentul în România și străinătate :	
Pe an	6 cor.—	Pe an	8 lei.—
Pe șese luni	3 cor.—	Pe șese luni	4 lei.—
Un număr 30 bani.			

Redacția și Administrația: Cernăuți, Str. Mețgher 8.

O dietă harnică.

Sesiunea dietală din luna trecută a fost foarte rodnică. S'au rezolvit o mulțime de afaceri urgente, precum votarea preliminarilor fondului țării pentru anii 1910 până 1913, a preliminarilor fondului școlar al țării pentru anii 1909 până 1913, proiectul de lege privitor la introducerea bunurilor publice în cărțile tabulare, o mulțime de rezoluțiuni votate în urma unor propuneri de urgență privitoare la ajutorarea locuitorilor păgubiți prin inundații regularea râurilor Suceava și Sirete, rezoluțiuni privitoare la sistemizarea de clase naționale în orașul Cernăuți, la înființarea de școale civile și de Școale comerciale și profesionale în Sudul Bucovinei etc. s'a discutat, deși nu s'a votat în privința aceasta o lege precum o pormisese unii domni, și chestia școlară și s'a atins și chestia bisericească. Afară de aceste au fost înaintate prezidentului țării o sumedenie de interpelații la cari acesta a dat responsurile și lămuririle cuvenite. Ședințele au durat aproape nopți întregi, având a rezolvi până și la o sută de puncte din ordinea de zi.

Această activitate febrilă a dietei cauzată prin timpul prea scurt ce-i sta la dispoziție din cauza convocării parlamentului, a fost o surprindere pentru mulți cari credeau

că dieta va fi incapabilă să lucreze din cauza dușmăniei dintre partidele românești. Și această credință era în adevăr justificată când ne aducem aminte, câte proclamații de războiu s'au afișat înainte de deschiderea sesiunii dietale. Unii și alții, adevărații aparariști și democrații, nu aspirau la mai puțin decât distrugerea desăvârșită a adversarilor, unii printr'o critică nimicitoare, eventual prin spargerea dietei și prin alegeri nouă, o nimicire problematică, ceilalți prin o majoritate a dietei care ar face de răs pe opoziționiști. Inșă lucrurile s'au desfășurat altfel: amândouă partidele trăiesc încă, deși unul cam sleit și plouat, cu toată verva adese atât de mistificatoare a articolelor sale din gazetă, iar cellat încă departe de-a fi deplin învingător, căci lupta decisivă — în jurul sanării, amânate, încă nu s'a dat. La ședințe i-am văzut măsurându-și puterile în discursuri, ascultate de adversari (abstragând dela un incident pur personal) cu respectarea dreptului ficăruia de a-și spune părerea, și i-am văzut chiar apărând în acord comun interesele noastre naționale, când a fost vorba despre școală. Această apropiere (care ce e drept, e mai mult o întâlnire involuntară, adusă de împrejurări) merită a fi relevată, și am dori ca Domnii aparariști și cei democrați să se întâlnească cât de adese la astfel de chestii de interes comun.

+ Cu prilejul acesta să intercalăm unele considerații cari privesc o afacere de cea mai mare importanță pentru starea economică și națională a Românilor: afacerea sanării Centralelor băncilor populare. Atât aparariștii cât și democrații sunt convinși că Centrala română nu are pe departe acea lipsă de sanare pe care o prezintă Centrala Rutenilor. Prin urmare, dacă se face sanarea, această deosebire între noi, și Rutenii trebuie folosită numai decât ca mijloc pentru a obține pentru Români avantaje economice sau naționale. De aceea prea mare grabă, în procedarea rezolvirii acestei afaceri nu ne poate fi priincioasă, mai ales că la Ruteni, după cât se svonește s'au constatat iregularități foarte grave în conducerea Centralei lor și de aceea aparariștii au fost în drept să pretindă amânarea sanării până nu se va aduce puțină lumină în bitanțul Rutenilor. Această concesiune democrații ar fi putut-o face fără atâta rezistență (care la urmă i-a adus într'o minoritate opoziționistă).

Zelul lor în chestia sanării, prin care în forma propusă, Rutenii ar fi câștigat cu mult mai mult decât Românii, a fost foarte puțin explicabil, ca să nu zicem suspect. Sanarea, care mai cu seamă îi despărțește până acuma pe deputații români, ar putea constitui chiar un punct de apropiere, silindu-se unii și alții a da chestiei soluțiunea cea mai favorabilă pentru Români și exploatand după putință încurcătura Rutenilor, prin demascarea conducătorilor lor, ale căror machinațiuni ne-au adus nouă până în prezent daune considerabile. Repararea multora din aceste daune s'ar putea face acuma. Domnul Sêrbu care, dupăcât auzim, are la dispoziție un material foarte compromițător despre Ruteni și domnul Onciul, căruia acelaș material nu poate să-i fie necunoscut, sunt deci rugați să nu piardă din vedere aceste momente.

Să revenim acuma la hărnicia dietei. Activitatea cea mare a dietei în sesiunea din urmă este o recomandatie bună pentru deputații Bucovinei în frunte cu căpitanul ei, d. baron Hormuzachi. Dar această activitate ar fi fost imposibilă dacă dispoziția resboinică a partidelor noastre înainte de deschiderea dietei ar fi persistat și nu s'ar fi aflat un factor domolitor, care a știut să scape interesul țării de furtuna ce se pregătia. Acest factor a fost d. conte de Meran, președintele țării. Imparțialitatea D-Sale față de națiuni și partide, sprijinită de o iscusință diplomatică admirabilă, a știut să afle un expedient pentru a înlătura jocul puțin serios cu disolvarea dietei și a evita siluirea unui partid, prin o majoritate preocupată, luându-i posibilitatea a-și validita obiecțiuni juste și cereri întemeiate. Domnia Sa a și dat apoi dietei și un exemplu de zel vrednic de imitat prin prezența sa aproape neîntreruptă la desbaterile dietei și prin răspunsurile atât de temeinice, documentate și detaliate ce le-a dat la nenumărate interpelații. Tacticei D-Sale sperăm că-i va succede să înlătore o ciocnire vehementă și în Decembrie când se va discuta sanarea.

Să amintim, în fine, ca adnex mărunț, de cazul regretabil Chisanovici — Blându? N'am face-o dacă nu s'ar face atâta tărăboiu în jurul chestiei acesteia. Un ziar ovreu german a prezintat-o atât de gravă, învinuindu-l pe d. Blându că l-ar fi împiedecat pe d. Chi-

sanovici în exercitarea celei mai sfinte misiuni, a drep-
tului său de deputat. Ei bine, d. Chisanovici, voinicos și
neînfricat, a vorbit și după incident, și în acelaș mod
agresiv ca mai n'ainte, căci d. Hormuzachi a trebuit
să-i retragă cuvântul. Incidentul, regretabil cum e, e de
natură de tot personală, un domn care nu și-a putut
stăpâni o pornire primitivă, s'a repezit asupra altui domn
cu putere brachială. Mai grav îmi pare incidentul din
sesiunea cealaltă când un țăran a fost de fapt împiedicat
să vorbească, și nu de un domn, dară de mai mulți
domni (și încă de aceia cari se numesc singuri prieteni
ai poporului).

În legătură cu acest incident voiu să mai notez și
unul dintr'o tabără streină, care arată că un luceafăr al
dușmanilor noștri începe a se întuneca: huiduirea d-lui
Koko Wassilko de către conaționalii săi socialiști, acesta
fiind apostrofat ca o «nenorocire pe capul Rutenilor». I-o
fi sunat și lui ceasul, mai ales că și jidanii, sprijinul lui
principal, se cam scutură de el. Ar fi și un noroc pentru
politica bucovineană, și mai ales pentru Români, dacă ar
scăpa odată de un astfel de intrigant.

Cât de bine o duc Români la Direcția de finanțe.

Că numărul Românilor la oficiile publice din Bucovina e mic,
în orice caz încă cu mult prea mic decum ar trebui să fie în
raport cu populația românească din țară, e lucru cunoscut, dar
mai puțin știe lumea prin ce cifră suntem reprezintați la oficiile
dependente de direcția de finanțe și cum li merge acelor câțiva
funcționari români aplicați în ele. Vom reveni odată cu date amă-
nunte asupra numărului Românilor dela oficiile aceste, deocam-
dată ne mărginim să facem câteva observări la tratarea de care se
bucură funcționarii noștri la Direcția de finanțe din Cernăuți.

În Cernăuți, direcția de finanțe are peste 150 de funcționari
din care număr numai șapte sunt români, ceea ce însumă cam
patru la sută. Din cei șapte funcționari avem: un consilier, un
comisar și un concipist, ceilalți sunt în poziții inferioare. Și nici
nu e de mirat că Români nu se prea îndeasă să intre la direcția
de finanțe, (sau poate nu pot fi primiți?), căci chiar cei puțini
ce sunt aici duc un traiu care nu e deloc de învidiat. Pecând

la tribunal, de bunăoară, dacă ești harnic și cuminte avansezi repede fără considerare la naționalitate, aici e cu totul altfel. Iată câteva exemple:

D. Alexandru cav. de Onciul, care acum nu demult fu pensionat, a servit la direcție prin 34 de ani și abia a ajuns să treacă în pensie ca consilier, pecând colegi de ai d-sale cari n'au prestat nimic deosebit și nici nu sunt înzestrați cu un talent superior l-au întrecut în avansament demult. Și credem că o recunoștință oarecare a meritat și d. Onciul pentru serviciile sale și dacă nu alta se cuvenia să i-se deie măcar titlul de consilier superior cu prilejul pensionării sale. Dar dă, d. Onciul, care a lucrat pentru că ținea aceasta de datorința sa, și a lucrat cu credință și nu pricepea a se linguși pe la puternicii zilei e, după părerea marilor birocrați, și așa destul de înălțat dacă a ajuns la rangul unui consilier!

Un alt domn, cu studii juridice absolvate, servește aici de opt ani cu mare zel și autoritățile încă n'au aflat cu cale să-l avanseze la rangul de comisar. Dacă ar fi de altă naționalitate, de bunăoară neamț, ar fi ajuns comisar cu patru, cel mult cu cinci ani.

Un funcționar auxiliar, muncitor zelos și deștept care cunoaște perfect toate limbile țării, și care pentru această cunoștință de limbi e adese întrebuițat ca tâlmaciu între țărani cari umblă pe la toate ușile domnilor mari și între funcționari cari în neștiința limbilor țării îi mână pe sermanii țărani dela ușă la ușă. Acest funcționar, care pe lângă lucrul său de birou face mare serviciu Direcției înlesnindu-i adese o înțelegere cu țărani plătitori de biruri, are de suportat chiar secaturi din partea șefului său a unui ovreu refugiat din Rusia cu numele Burech Schechter, directorul funcționarilor dela biroul auxiliar. Acest Burech își permise odată a-l apostrofa pe românul nostru cu epitetul de înșelător (Schwindler)! cu prilejul când acesta căpătase un concediu de 6 săptămâni și o subvenție de 300 cor. pentru a se duce la un sanator ca să-și caute de sănătate. Acest Burech Schechter e secundat în prigonirea românilor și de un oarecare Francke.

Din exemplele aceste vedem că Românilor nu li merge bine la Direcția de finanțe, deși în fruntea institutului stă un bărbat despre care de altfel se zice că ar fi de o obiectivitate rară, președintele direcției d. Knipfer. Și nu voim deadreptul a-i face d-sale învinuiri pentru tratarea aceasta a Românilor, dar îl rugăm să nu deie ascultare necondiționată sfetnicilor săi și acelor din su-

pușii săi cari compun „calificațiile“ funcționarilor, ci ne permitem să-l rugăm să deie sama dacă „calificațiile“ oamenilor noștri nu se fac cu preocupare și cu părtinire. Nu cerem protecție pentru funcționarii români, dar așteptăm ca și aceștia să aibă parte de o tratare omenoasă și să fie judecați cu obiectivitate și bunăvoință și să fie considerați la avansări la fel ca și cei de alte naționalități.

O greșală.

În numărul nostru trecut, s'a strecurat din nebagare de samă, în articolul ce critică abuzurile dela biroul tehnic de meliorațiuni, o observare, care a putut să jignească pe o persoană nevinovată și care se bucură de toată simpatia și stima noastră. Vorbind de un angajat neamț dela biroul de meliorațiuni care a calomniat pe d. Isidor cav. de Ianoș, mare proprietar din Panca, corespondentul nostru, stăpânit de idea, de-a înfiera purtarea acestui angajat, a stilizat acuza sa într'un mod cam indiscret, astfel că d. Ianoș ar putea presupune că scriitorul articolului a voit să lovească indirect și în D-sa, și că noi am aprobat această procedură. Declarăm sincer că regretăm această scăpare din vedere și-l rugăm pe d. Ianoș să ne ierte dacă l-am supărat. Ar fi fost și o mare imprudență dacă am fi voit să-l supărăm pe d-sa, căci, cu prilejul petrecerii populare de astăvară din Panca, care a avut un succes atât de strălucit, am putut să ne încredințăm, că d. Ianoș este însuflețit de sentimente naționale și e gata să ne deie și sprijinul său. D. Ianoș se va încredința, că nu am putut să avem o intenție rea dacă va considera că interesul nostru, într'un sat unde românismul, propovăduit de noi, începe a încolți din nou, nu poate fi decât acela, de-a ne câștiga cât se poate de mulți prietini. Dacă d. Ianoș nici nu ar fi român, atunci totuși noi ne-am feri să provocăm într'un mod oarecare pe marele proprietar din Panca, a cărui influență, în satul său, poate hotărî în mare parte asupra mersului școlii românești de acolo. Deci, să sperăm că ne-am lămurit îndeajuns și că d. Ianoș, considerând cele expuse, va binevoi a ne onora cu aceeași atitudine prevenitoare de care ne-am bucurat până acuma.

Gimnaziul ucrain din Sirete.

Rutenii, revenind în organul lor de publicitate „Nowa Bukowyna” la activarea, deocamdată zădărnicită, a paralelelor ucraine pe lângă gimnaziul din Sirete, se miră că cererea lor justă a revoltat așa de mult pe Români. Casă arătam însă lumii cât de „justă” e cererea ucrainilor de a li se da paralele naționale la un institut unde numărul școlărilor lor e disparent, dăm cifrele elevilor ruteni din cei din urmă șese ani după anuarele gimnaziului din Sirete. În anul 1906/07 au avut Rutenii la gimnaziul acesta 41 de elevi, în anul 1907/08 35, în anul 1908/09 40, în anul 1909/10 43, în anul 1910/11 39, și în anul 1911/12 numai 32, în total au cercetat deci elevi ruteni gimnaziul din Sirete în număr de-abia 230 în decurs de 6 ani. Dacă repartișăm numărul elevilor din fiecare an pe cele 8 clase ale gimnaziului atunci vin 4 sau 5 școlari pe o clasă, și pentru cei 4—5 elevi se incumetă ucrainii a cere paralele deosebite. Românii care au întrecut cu frecvența lor dela gimnaziul acesta numărul ucrainilor cu 70, căci cifra elevilor români în acești 6 ani a fost de 300, ei nu s’au gândit încă să ceară paralele române, fiind numărul lor deasemenea prea mic față de covârșitoarea majoritate evreo-germană dela gimnaziul din Sirete.

Și Rutenii nici nu se pot aștepta la o frecvență mai sporită din districtul Sirete, chiar dacă ar avea paralele cu limba de propunere rutenească, ei însă se gândesc la un alt mod de a umple paralelele, în caz că li s’ar încuviința activarea lor. Un exemplu îl aflăm în gimnaziul rutean din Vijnîța, unde numărul elevilor importăți din Galiția e covârșitor față de elementul autohton. Gimnaziul acesta măică nici nu s’ar putea susține fără ajutorul afluenței din Galiția. Și astfel cearcă ucrainii să capete paralele la gimnaziul din Sirete ca să poată importa și aici element galițian ca la Vijnîța și în fine ca și la Cotmani, unde numărul frecvențanților din Galiția e deasemenea destul de mare la gimnaziul de acolo. Și Românii chiar contra unui atare import de elemente străine în țară trebuie să se opuiă cu toată puterea. Pentru copiii Rusnecilor galițieni: facă-li-se gimnazii în Galiția nu însă în Bucovina. Instituțiile din țară să fie rezervate, cum e și natural, numai trebuințelor țerii și numai populațiunii din Bucovina.

În fine nu lasă „Nowa Bukowyna” să-i scape prilejul de a-l înșulta pe parohul din Sirete, pâr. Gramatovici, numindu-l renegat și romanizator „parjalevei”. Cât privește pe pâr. Gramatovici

suntem informați că d-șă se poartă în tot timpul păstoriei sale cu o concilianță și cu o prevenire față de Ruteni care vădește o adevărată slăbiciune. Chiar la sosirea sa la Sirete s'a adresat păr. Gramatovici către poporul adunat în biserică mai întâiu ruteneste și a trebuit să primească dela un burgher român apostrofarea următoare: „Părinte, noi suntem deprinși dela moși strămoși ca preotul să ne vorbească în biserică românește, și te rugăm și pe d-ta să ne vorbești tot așa“. — Din pățania părintelui Gramatovici ar putea să învețe și alții. D-șă a căutat să se puie bine cu Rutenii ca să se bucure de simpatii și de prea mare încredere la amândouă naționalitățile, cât colo și-a înstrăinat simpatiile Românilor cu purtarea aceasta și i-a jignit deadreptul în simțul lor național, și pe Ruteni nu și-a împrietenit căci, cum se vede, foile îl batjocuresc și-l insultă cum se cade, deși Ucrainii sunt tratați cu prea mare bunăvoință de S. Sa.

Cât privește românismul periclitat din districtul Siretelui, credem că aceasta încercare a Rutenilor de a pune mâna pe un oraș vechiu românesc va fi în stare să trezească poporul din nepăsarea sa și va arăta și conducătorilor săi spirituali, adecă preoților și învățătorilor, calea pe care trebuie condus un popor ca să-și păstreze naționalitatea sa.

Un memoriu al studențimii române în chestia școalelor române.

Chestia națională română, care în stadiul ei actual culminează în aspirațiunile noastre pe terenul școlar, interesează din ce în ce cercuri mai largi ale neamului nostru și se afirmă pretutindene într'un mod îmbucurător. De ea se interesează foarte intensiv și studențimea română. La toate adunările de prin satele mixte sau răzășesti, studenții din toate societățile își trimit reprezentanții, pentru a fi alături de propagatorii mișcării noastre naționale. Dar studențimea interprede și din inițiativă proprie acțiuni și demersuri cari dovedesc de câtă însuflețire e pătrunsă când e vorba de validitatea drepturilor noastre și sprijinirea acțiunilor românești.

Astfel și pe timpul sesiunii dietale, studențimea română a manifestat sentimentele sale naționale printr'un memoriu în chestia noastră școlară, prezentat în 17 Octomvrie președintelui țării, d-lui conte de Meran, arătând motivele cari ne îndreptătesc a cere în-

ființarea de școale române acolo unde poporul, trezindu-se la viață nouă, le cere pentru a se întoarce la bunul său strămoșesc, limba moldovenească care i-a fost răpită.

Iată memoriul:

În baza dispozițiilor legii școlare imperiale din 14 Maiu 1869, a legii școlare a țării din 30 Ianuarie 1872 și a legii fundamentale de stat din 1867 statul este obligat să înființeze școli de minoritate, în comunele unde populațiunea este mixtă.

Națiunea românească stăruiește de zeci de ani să se aplice dispozițiunile acestor legi și față de dânsa. De zeci de ani luptă reprezentanții națiunii române pentru activarea de școli de minoritate în acele sate, în cari soartea a voit să locuiască și Ruteni. Forurile competente însă, grație uneltirilor dușmanilor noștri etnici, nu au ținut cont de drepturile noastre garantate prin lege.

Este fapt istoric că Răzeșii din comunele de peste Prut sunt descendenții cnejilor, celor dintăiu stăpâni în principatul Moldovei, reprezentanții vechiului drept românesc, cunoscut în istoriografia europeană sub numirea de „ius valachicum“, antiquum ius valachicum“ și „laudabile ius valachicum“.

Asemenea este fapt istoric că acești Răzeși până nu demult au vorbit numai limba românească și numai în urma unor referinți vitrege au fost siliți să învețe limba ruteană. Redeșteptarea sentimentului lor național a fost numai o chestie de timp, care în ultimii ani a luat ființă. Cererea lor justă după crearea de școli românești a devenit de tot insistentă. Această cerere nu suferă astăzi să fie desconsiderată mai mult, dat fiind că acești răzeși două veacuri înainte de venirea Rutenilor în Bucovina apar în istorie ca Români. Făcând deci răzeșii o parte integrantă din corpul națiunii românești li se compete dreptul de a avea școli de minoritate cu limba de propunere românească.

După o luptă de zeci de ani ni s'a dat în urmă dreptul de a activa în mai multe comune cu populațiune mixtă școli particulare românești. A trebuit însă să punem totul în mișcare ca să înlăturăm piedecile, cari ni se puneau în cale. Că aceste piedici ni se făceau de dușmanii noștri etnici, am putut-o înțelege. Dar, că chiar autoritățile noastre să ni facă atâtea greutăți asta n'am înțeles-o și nici nu o înțelegem, pentrucă este în interesul general al statului, ca toate elementele, cari îl compun să-și aibă cultura lor națională.

Cu durere trebuie să amintim, că autoritățile noastre să pună luntre și punte, ca să ne împiedice a crea în comunele cu popu-

lațiunea mixtă școli românești. N'am cerut concursul nimărui pentru înființarea acestor școli cu cheltuielile noastre. Și cu toate, că acest drept ni este garantat prin legile fundamentale totuși autoritățile noastre au ținut să nu ia cont de acest drept și fac tot posibilul pentru a ne împiedica în dezvoltarea noastră culturală, în loc să ne sprijinească acțiunea întreprinsă de noi în aceasta direcție. În schimb însă autoritățile noastre dau tot concursul lor celorlalte națiuni pentru dezvoltarea lor culturală. Avem cuvânt să pretindem ca să ni se dea și nouă ceea ce li se dă și altora de a ne dezvolta pe terenul școlar.

Suntem siliți să protestăm cu toată energia contra uneltirilor ce le pun la cale autoritățile noastre, împotriva dezvoltării tendințelor noastre culturale.

Documente.*)

O carte domnească din 1753.

Noi Grigorii Ioan Vvoda bojiu milosteiu gospodar zemli moldavscoi — scriem domnie me la credincioș boerii noștri dumlor, Costantin Cogălnician biv vel stol(nic) i Manole biv vel... vor. de Botășani: vă facem știre dumv. că domnii meli au dat jalobă Dochița fată săracă de la Cernăuț, fata Marii Cotomănesă pe un Ene Cealăcul din Botoșani zicând numita jăluitoare că are moșie de baștină la Cernăuț depe măică sa Cotomăniasa anume în Stănești și la Ivancăuț și măsa Cotomăniasă că au avut 2 frați și 2 surori = 3 cu măsa, adecă peste tot au fost 5 frațini, dar un frate a Cotomănesă anume Sandul, unchiul jăluitoarii, s'au tâmplat de au căzut într'o pricină de furtușag cu doi cai carii la ace pri(c)ină au fost 3 tovarăș și prinzând numai pe unchiu său Sandul și puindu-l la 'nchisoare la Cernăuț pentru cai, fiind cai alui Calmuțchii au mers un Frăsăcan unchiul Sandului tatul Hagioaei socra lui Ene Cealăcul ș'au dat 53 lei prețul cailor ș'au scos pe Sandul de la 'nchisoare ș'au perit și Sandul ș'au rămas parte Sandului de moșie supt stăpânire lui Frăsăcan (?) a tatului Hagioai: dintr'acele 2 moșii de mai sus arătate pentru acei 53 lei ceau dat pentru Sandul și Hagioae au dat toată moșie zăstre gineri său lui Eni și părțile altor frați nu numai parte Sandului carii(!) furasă cai — și acum numita jăluitoare cerând să-ș stă-

*) Documentele ce le publicăm aici se află în posesia d-lui Ioan cav de Balošescul.

păniască și e părțile de moșie depe măsă cu alte 2 fete iar părțile lor fiind dintr'o soră a Cotomănes(ăi) a mamei jăluitoarei și Ene Cealăcul nelăsându-le să se apropie de moșie că-s de pă(r)ți de acele 2 sate de mai sus arătate arătând că lui este toată moșie dată zăstre — și numita jăluitoare și cu Ene Cealăcul stând față înainte d-lor veliților boeri și întrebându-să pe Eni Cealăcul ce are să răspundă la pricina aceasta, cu ce stăpânește moșiele acele și va să lipsască pe săracele aceste din moșie lor părintască el au dat sama că nu știe pricina ce toată pricina o știe socră sa Hagioae fiindu-i moșie de zăstre și neavând altă dovadă aice și nefiind nici Hagioae aice fiind acolo la Botășani; într'acest chip nu li s'au putut hotără giudecata de aici și s'au rânduit acolo de care iată că vă scriem să chemați față și pe Hagioae și pe giniră său Ene Cealăcul și să luați sama cu amăruntul în frica Dumnăzău și de sa dovedă că numai acel Sandul fratele Cotomănes(ăi) ceau furat cai zăloji parte lui de moșie la tatul Hagioae atunce să socotiți dumv. parte altor frați a părinților jăluitoarelor să nu să împresoare de cătră Ene Cealăcul și ceor fi părțile lor dintr'acele moșii să rămâie supt stăpânire lor și să-l odihniți dumv. acolo cu toată dreptate lor hotărând pricina prin carte de giudecată, iar neodihniindu-să vreo parte acolo cu giudecata și așezare dumv. și s'ar trage la divan să le dați zi cu mărturie dimv. să vie la divan. Aceasta scriem.

L. S. let 7262 (=1753) Săpt. 3.

Pru... vel. logof.

* * *

O carte de judecată din 1763.

Din luminată porunca Mării sale lui vodă, venit-au aicea la Botoșeni Gheorghie Aprodul cu luminată cartea Mării sale de volnicie în care i să poruncește: ca să iea pe Iane Cealăcul și să-l aducă înaintea noastră să (luom sama pinte căți bani a fi chiełtuit Dochița, fata Cotomănesii dela Cernăuți înblând în trei rânduri pe la Iași pintru părțile de moșie din Stănești și din Ivancăuți ce i le stăpânia cu împresurare, și fiind că s'au cunoscut că fără de dreptate s'au fost întins a stăpâni părțile mai sus numiții fete, s'au hotărât prin luminată cartea Mării sale lui vod(ă): ca să dea Iane Cealăcul toată chiełtuiala Dochiții, cât a fi chiełtuit decând înblă în pricina aceasta cu dănsul cum și venitul acelor părți de moșie ce să va socoti cu dreptate, dela vremea ceau mai avut pricină cu dănsul și până acmu, și după poruncă aducându-l

aprodul înaintea noastră, am statut și întâiu am luat sama cheltuielii ce-au arătat Dochița că au făcut și din câț bani au arătat că au cheltuit la pricina aceasta în cinci luni decând înblă, am ales 35 lei bani drepți cheltuiți de dânsa.

Așijderea și pisti venitul acelor părți de moșii, măcar că Dochița au arătat înaintea noastră că decând iaste acel zăpis rău în mâna Cealăcului de atuncea și/păr acmu n'au mai îngăduit-o a să apropia de moșii, și ea ca o fată săracă n'au știut de ce să va apuca. Dar fiind că s'au hotărât prin luminată cartea Mării sale lui vodă ca să i să socotească venitul moșiilor numai decând au început pricina cu dânsul după arătarea Dochiții, s'au găsit 5 ani, iar după arătarea Cealacului s'au aflat 2 pl: ani, zicând că de atunci s'au început pricina lor, mergând cu carte domniască la starostele de Cernăuț ca să hotărască aceie părți de moșie, și după arătarea lui am socotit și noi pe acei doi ani și giământate să-i dea venitul păr acmu câte 5 lei de moșie pe sat, cari fac 25 lei și cu 35 lei de-i s'au ales cheltuiala ei bani drepți s'au făcut piste tot 60 lei să dea Iane Cealăcul Dochiții. La cari mai pricinuind Cealăcul și nevrând să-și vie în cunoștință și să-i dea de bună voie, adus'au Dochița înaintea noastră și pe un Necula(i) Grecul de la Cernăuți, om bătrân, și-au mărturisit înaintea noastră cu sufletul lui, zicând că și lui i-ar fi zis un Vlad, pisariul de la Cernăuți, carile iaste răzeș într'aceste moșii, ca de var găsi pe Dochița undeva să-i zică că nu mai înble pe la giudecăți, ce să marga să-ș stăpânească moșiile că nu poate nimeni să o dea în laturi, și arătând acel om bătrân și această mărturie cu sufletul lui înaintea noastră, fiind și Ene Cealăcul de față, s'au cunoscut și mai pre deplin că Dochița are dreptate și nci unul din răzeși nu o dau în laturi fără numai Ene Cealăcul cu acel zăpis rău, și după porunca ce ni-au venit luând sama și găsind cu cale să dea Cealăcul acei 60 lei Dochiții, am arătat și noi omului domnesc să-i plinească de la Cealăcul Dochiții și i-am dat și noi aceasta mărturie.

let. 7272 (= 1763), Noem. 27.

Cog., biv vel stol. nedescifrabil.

* * *

Carte domnească.

Noi Grigorii Ioan Calimah vvod, boj. milst. gpdar. zemli moldavscoi, dat-am cartea domnii-mele d-lui Ioan Cant.: vel vișt/si fle volnic cu cartea domnii mele a stăpâni toate părțile de moșie ce are Dochița fata lui Grigoraș Cotoman la săliște

Ivancăuții i Stăneștii și Ispasul ce sânt la ținutul Cernăuțului : așijdere și din satul Jadova ce este la ținutu Sucevii } care părți de moșie leau zălojit însuș Dochița împreună cu bărbatul ei Procopie Dascalul la d-lui vel vist. pentru 250 lei ce i-au împrumutat cu zapisul lor let. 1765, April 2 cu dobândă din zăce doisprăzece pentru care bani și-au pus ei câteva vadele că vor da bani la dumlui vist. și trecând vadè peste vadè n'au căutat să mai dè bani, și acum mai pe urmă s'au și giudecat dumlui vel. vist. cu Procopie bărbatul Dochiții la dum.-lor veliții boeri, apoi și la divan înaintea domnii mele cerșându's dum.-lui vist. banii ce le au dat cu dobânda lor după zapisul lor și de la let. 1768 ce s'au giudecat la divan innanite domnii mele li s'au mai pus încă și alt soroc pentru 3. luni ca să caute să dè bani d-sale vist., hotărându-să prin hrisovul domnii mele ce s'au dat la d-lui vel. vist. ca de vor dă banii } păr la soroc, atunci să aibă voia a-ș lua părțile lor de moșie ce arată mai sus la stăpânire lor, iar nedând banii să rămăie moșiile de istov la stăpânire d-sale vel. vist. după care hotărâre cu divan s'au primit d.-lui vel vist., și piste sorocul acelor trei luni au mai așteptat încă 2 luni și fata lui Cotoman împreună cu bărbatul ei n'au căutat nici } păr acum să mai dè banii și să-ș scoată părțile de moșie din zălojitură pentru aceasta iată de iznoav am dat domnie me volnicie dum.-sale vel vist. prin carte aceasta a domnii mele cu care botărăm de acum înaintea } să iea d.-lui vel vist. și să facă zapisu (?) toate acele părți de moșie ce are zălojite de la fata lui Cotoman și de la bărbatul ei Procopie } într'acele săliște ce arată mai sus și să le iea în stăpânire dumisale care să-i fie de istov să le stăpânească cu pace în veci ca pe drept moșiile sale de vreme că nici la sorocul ce s'au hotărât de la divan n'au avut purtare de grijă ca să dè banii ce sânt datorii după zapisul lor ce au la dum.-lui vel vist și să fie volnic vechilul dum.-sale vel vist. a lua ș'a strânge tot venitul ce va fi pe acele părți de moșie, însă cu toate aceste, iarăș au } priimit dum.-lui vel vist. că de- vor da bani acum la vechilul ce are dum.-lui acolo la moșie: atât fata și ginerele lui Cotoman cât și rudele lui sau megieșii ce vor fi răzăș alături cu acele părți de moșii, atunci să aibă voie dând bani la vechilul dum.-sale vist. : să-ș ia părțile aceste de moși la stăpânirea lor, și nedând bani } nici cu aceasta, am hotărât domnia me să n'aibă voie nici odată a mai răscumpăra ci să fie de istov stăpânitor dum.-sa vel vist asupra celor părți de moșie, să le stăpânească în veci cu tot vinitul, și nici să nu stè înpotriva cărții domnii mele. L. S. let 1768, Iuni 18.

Proci(?) vel loșof.

Știri mărunte.

O distincție binemeritată. Consiliul școlar de țară din 2 Octombrie 1912 îi votă d-nei Alma de Volcinschi, mare proprietară și presidentă a „Filialei societății damelor române“ din Budeniț, mulțămăta și recunoștința sa pentru meritele ce le-a câștigat această doamnă, sprijinind copiii de școală din satul său.

Transferări la guvern. Președintele țării d. dr. conte de Meran a transferat pe d. Dimitrie Socolean, practicant în concept, la căpitănia în Cernăuți și pe comisarii dd.: Dr. Eugen Tarangul nobil de Valeauței și Adolf Bucher i-a transferat dela căpitănia Rădăuți la guvernul din Cernăuți.

Hirotoniri. Excelența Sa Mitropolitul a sfințit pe absolventul de teologie Arsenje Văcărean în preot, pe ierodiaconul sf. mănăstiri Putna Iov Nistor ieromonah, trecând acesta și examenul de spiritual, pe monahul dela aceeași mănăstire Teodosie Paulencu în ierodiacon și pe parohii Ștefan Ivanovici din Jucica-nouă și George Berariu din Costâna în protopresviteri.

Căsătorie. D. Dr. Ilie Pîțicar, medic la spitalul țării din Cernăuți, și-a luat cununia în 27 Oct. cu d-ra Florica, fiica profesorului Dr. Petru Barbu din Caransebeș. — Felicităm!

Numiri în cler. Parohul din Costâna, George Berariu fu numit administrator, iar parohii Mihail Sârbul și Dr. George Mihuță în Suceava asistenți ai protopresv. Sucevii; Dr. Ioan Puiu fu numit exposit parohial la Ostra; Cooperatorul Teofil Vasilovschi se transferă din Straja la Carapciu pe Siret; Administratorul Isidor Pașcan se decretează ca paroh la Valeasacă, iară cooperatorul Ioan Tonigariu ca administrator parohial la Arbore. Presviterul George Vedean e numit administrator parohial la Horodnicul-de-jos; Expositul Emilian Vasilovschi se decretează ca paroh la Oprișeni; Administratorul Dionisie Țurcan e numit paroh la Pătrăuț-de-jos pe Siret; Cooperatorul Tit Tudan fu numit administrator parohial în Corcești Presviterul V. Corvin se numește cooperador la Bosanci, iară V. Tomiuc la Straja; Parohul Eugen Gorețchi din Crisceteac se decretează ca paroh la Camenca, iară cooperatorul din Camenca M. Hopulele ca administrator la Țureni; Administratorul din Țureni Constantin Rusu se numește exposit la Stîrcea; Dr. Ilie Păsăilă e numit administrator parohial la Volovăț; expositul parohial din Slobozia-Comăreștilor Simion Reli e numit cooperador la Sirete, iar Ioan Spânul e numit cooperador la Jadova.

Numiri în corpul didactic. Ministeriul de culte și instrucții a numit pe d. George Hoinic, până acu prof. ~~suplimentor~~ la gimnaziul din Câmpulung, profesor definitiv la gimnaziul din Suceava, iar d. Teodor Balan fu numit la Suceava profesor în calitate provisoră. — În ședința din 2 Octombrie 1912 fu numit: d. Emanuil Cazievici înv. din Dealul Florenilor, înv. superior; în Dorna-Candreni fu numit înv. definitiv d. Dimitrie Vicol din Rădăuți; la Mahala d. Ioan Tușinschi, atașat consiliului școlar de țară în Cernăuți; în Calafindești d. Nicolai Leuciuc, până acu provisor la aceeaș școală; — învățătoare definitive fură numite: la Rusmănești d-na Eugenia Holca înv. din Bosanci; la Costâna d-ra Glicheria Solnițchi înv. din Suceava; la Bahrinești d-ra Domnica Cijevschi până acu înv. provisoră la aceeaș școală. — Se aprobă schimbarea de posturi de înv. între dd.: Nicanor Bumbu din Berchisești și Adrian Cernăuțan din Capucodrulul.

Avansări. D. Ioan Nuțu, profesor la Școala Normală din Cernăuți, atașat căpitaniei districtuale că inspector al districtului Cernăuți, fu avansat în rangul al 8-lea și d-ra Iulia Velehorschî, învățătoare la școala de aplicație în Cernăuți fu avansată în rangul al 9-lea.

Examine. Domnii: Artemon Dimitrovici, Victor Hahon și Erast Hostiuc au prestat examenul I-ju la teologie cu eminentă, iar domnii George Berariu, Ioan Jauca, Axentie Nițan, Valerian Bocancea și Metodje Tudan cu succes bun.

Avis pentru zidari și dulgheri. La 3 Noemvrie a. c. se deschid la școala specială pentru prelucrarea lemnului din Câmpulung cursuri pentru zidari și dulgheri, cari cursuri au o durată de cinci luni, adecă până la 1 Aprilie 1913. Cursurile aceste au menirea de a întregi cunoștințele atât teoretice cât și practice ale frecvențanților, punându-i în măsură ca după două cursuri absolvate să poată depune examenul de măiestri. Frecvențanții capătă utensiliile trebuincioase și câte un stipendiu. E deci dară în interesul tuturor de a se folosi de aceste cursuri.

Advocat nou. D. Orest Chisiliță, consilier superior la tribunalul din Cernăuți, fu trecut în pensie la cererea proprie și și-a deschis cancelaria sa advocațială în Cernăuți, piața principală Nr. 9, etajul II.

Parlamentare. Parlamentul a ales pe d. Dr. C. Isopescul-Grecul membru în delegațiuni și ca substitutul său pe d. Aurel cav. de Onciul.

Dela direcția de finanțe. D. Alexandru cav. de Onciul, consilier la direcția de finanțe, fu pensionat la cererea proprie.

* **Promoțiune.** D. Vasile Marcu, funcționar la Federala Generală a însoțirilor economice din Austria în Viena, fu promovat în 31 Octombrie a. c. la gradul de doctor în drept și anume la universitatea din Praga. D. Marcu e un fiu de răzeș din Jadova și a străbătut cu sirguinta și cu mintea sa ageră la o poziție însemnată. Îl felicităm pe d. Marcu la succesele de până acuma și-i dorim să ajungă și mai departe!

Școli ucraine în Cernăuți. „Nowa Bukowyna“ pledează pentru naționalizarea învățământului primar din Cernăuți și cere o școală ucraină în strada Transilvaniei și — nu vă mirați — chiar una pentru populația românească din Roșa. — Aducem aceste la cunoștința consilierilor comunali români din Cernăuți.

Fundațiunea Dimitrie Isopescul. Din fundațiunea sus numită se vor acorda în anul acesta (1912) câteva subvențiuni orfanilor și văduvelor nevoiașe după învățători din ducatul Bucovina fără privire la confesiune și naționalitate. Petițiile, cu testimoniu de paupertate, să se trimită până în 20 Noembrie a. c. comitetului administrativ la mână directorului Școlii normale din Cernăuți.

Sfaturi antialcoolice. Nu dați copiilor voștri nici o picătură de vin, nici o picătură de bere, nici o picătură de rachiu! De ce? Pentru că alcoolul de orice fel și oricât de puțin face numai rău copiilor. — De ce? 1) Alcoolul împiedică dezvoltarea trupului și a minții copilului; 2) Alcoolul obosește repede, lenevește și micșorează atenția în școală; 3) Alcoolul sporește neascultarea față de părinți; 4) Alcoolul pricinuește insomnie și nervozitate; 5) Alcoolul primejduiește moralitatea copiilor; 6) Alcoolul slăbește puterea de împotrivire a trupului, înlesnind nașterea boalelor de tot felul; 7) Alcoolul mărește durata oricărei boli; 8) Alcoolul în loc să astâmpere, ațâță setea și obișnuiește ușor pe om cu băutura.

Intrunire socială. Primim: „Societatea Mazililor și Răzeșilor bucovineni din Cernăuți“ aranjează, în onoarea d-lui Dr. Ioan cav. de Cuparencu, cu prilejul avansării acestui domn, vicepreședintele societății în decurs de 10 ani, o intrunire socială, în Hotelul Pajura Neagră. Membrii societății se invită pe calea aceasta să binevoiască a se aduna, împreună cu onoratele lor familii, Sâmbătă în 9 Noembrie, pe la oarele 9 seara.

COMITETUL.